
AFIȘUL TEATRAL DIN PATRIMONIUL MUZEULUI NAȚIONAL DE ARHEOLOGIE ȘI ISTORIE A MOLDOVEI

Vera Stăvilă

Istoria teatrului este alcătuită din mai multe compartimente: istoria dramaturgiei, activitatea de creație a actorilor, arta teatral-decorativă. Iar de la sfârșitul sec. al XIX-lea, și măiestria regizorală. Un rol important în procesul de dezvoltare și funcționare a teatrului în toate timpurile i-a revenit spectatorului. Necesitatea de a informa publicul despre activitatea sa, a apărut odată cu înființarea teatrului. Și de aceea istoria universală a afișului teatral se numără nu în ani, ci în mii de ani.

Arta scenică a luat naștere în îndepărtata antichitate. Tot atunci au apărut și primele afișe teatrale. În Grecia afișele au apărut aproximativ în sec. IV a. Chr., iar în Roma în sec. I a. Chr.

Cuvântul „afiș” vine de la franțuzescul „affiche”, și este un gen de artă grafică, în care conținutul de idei se redă prin imagini, simboluri, metafore, alegorii, însoțite de un scurt text scris artistic, cu funcție mobilizatoare, de informare. Menirea principală a afișului teatral este promovarea unei piese de teatru și de a aduce spectatorii în săli. Pe de altă parte, afișul este un document istoric concret, de cele mai multe ori mai obiectiv decât memoriile contemporanilor, document care păstrează pentru cercetători diversă informație, pe alocuri chiar detaliată, despre repertoriul unui sau altui teatru, componența trupei, repertoriul, distribuția într-un spectacol concret. Afișul ne permite să urmărim biografia de creație a actorilor, existența în timp a unei piese, ne poate comunica informație despre organizarea, construcția, evoluția unui sau altui teatru.

Adevăratul început al artei afișului, așa cum îl cunoaștem noi astăzi, a fost marcat la sfârșitul sec. XVIII, de ideea lui Alloys Senefelder de a-și ilustra personal propriile piese de teatru. Întrucât era sărac, el a căutat o modalitate de a folosi altceva decât materialele scumpe utilizate de tipograful vremii, înlocuind plumbul prin piatră. Procesul, numit litografie, permitea reproducerea unui desen realizat pe o piatră cu o substanță grasă. Introdusă într-o soluție acidă, piatra reține doar

cerneala aplicată pe părțile îmbibate în substanța grasă, iar desenul apare prin aplicarea unei foi de hârtie pe respectiva piatră. Primele afișe astfel create aveau un singur inconvenient: lipsa culorii.

Ca gen artistic afișul a apărut către sfârșitul sec. XIX, printre fondatorii săi fiind astfel de nume celebre ca Henri de Toulouse-Lautrec, Alphonse Mucha ș.a.

Părintele afișului artistic în culori este Jules Cheret, cel mai prolific artist din perioada de glorie a afișului francez. El a creat primul afiș în culori în 1867, utilizând un proces litografic care îi permitea să obțină orice culoare pornind de la trei pietre îmbibate cu cerneluri de culori diferite (de obicei galben, roșu și albastru).

Primul afiș de teatru din Țările Române a apărut pe la 1790, un exemplar aflându-se la Muzeul Brukenthal din Sibiu. Cel mai vechi afiș teatral tipărit în Basarabia (cunoscut nouă), este afișul pentru comedia „Școala muierilor sau întâmplările nopții”, comedie de Molière, datat cu anul 1820. Reprezintă o foaie mărime 18,0×28,5 cm variantă albă, textul încadrat în chenar, cel în limba rusă separat de cel în limba română printr-un șir de ornamente tipografice. Depus la Biblioteca Academiei Române (Mihail, Mihail 1993, 9). Acest afiș a apărut în perioada când viața muzical-teatrală din Chișinău era concentrată în casele marilor proprietari. Mulți dintre ei aveau orchestre, tarafuri particulare în care cântau lăutari șerbi. De menționat că primele spectacole teatrale publice au avut loc în anul 1818, în casa vicegubernatorului Basarabiei M. Krupenski. Se știe exact că în anul 1820 în această sală teatrală s-a jucat spectacolul „Școala muierilor sau întâmplările nopții” de Molière. În 1821 aici juca o trupă de artiști germani, având în program spectacole de dramă și balet. Mai târziu se deschid săli de concerte și teatre particulare. Este vorba de teatrul „V. Grossman”, „Oradovski” ș.a. La mijlocul sec. XIX s-a lărgit cercul amatorilor de reprezentații

muzicale. Unul din centrele vieții teatral-muzicale a Chișinăului a devenit casa M.A. Ziloti.

Un eveniment important pentru viața culturală a Chișinăului l-a constituit turneul trupei marelui actor ieșean Nicolae Luchian care, cu mare greu a obținut învoirea guvernului rusesc ca să dea reprezentării în Basarabia. În perioada 20 noiembrie 1868 - 15 martie 1869, trupa lui N. Luchian prezintă în incinta teatrului „V. Grosman” peste 20 de spectacole, printre care: „Cinel-cinel”, „Fluierul fermecat”, „Iorgu de la Sadagura”, „Cucoana Chirița” ș.a. (Dănilă 1995, 16).

Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei deține o colecție bogată și interesantă de afișe culturale, în număr de 1378 de unități. Din această colecție fac parte și cele circa 250 de afișe teatrale extrase, selectate și cercetate de către noi. Afișele respective anunță evenimente culturale care au avut loc în incintele teatrelor din Moldova (spectacole, omagieri, seri de creație, festivaluri teatrale), prezentate în diferite perioade de timp. Ele prezintă un interes sporit, deoarece pot fi examinate ca o mărturie a trecerii timpului, înlesnind astfel studierea activității colectivelor de creație ale teatrelor. De asemenea, o parte din afișe anunță premiere ale unor spectacole. Alături de acestea se regăsesc și afișele create pentru spectacolele prezentate în turnee în afara țării (republicii), dar și afișe despre turneele teatrelor străine pe scenele teatrelor din Republica Moldova.

Deși noi cunoaștem că în Basarabia interbelică (1918-1940) au existat activități teatrale, afișele din această perioadă lipsesc cu desăvârșire. În 1923 la Chișinău s-a deschis Teatrul Național, căruia i s-a pus la dispoziție cea mai bună scenă din oraș, în fosta Casă a Întrunirilor Nobilimii Basarabene. Teatrul Românesc a activat aici 12 ani. În anii '20-'30 ai sec. XX viața teatrală din Basarabia s-a constituit nu doar din activitatea Teatrului Național. Veneau în turneu trupe teatrale evreiești, germane, ucrainești, rusești. Veneau în turneu, deși mai rar, colective din Varșovia, Riga, Praga ș.a. Spectacolele se jucau în sălile Clubului Jocheu, Clubului Polonez, a Casei Eparhiale. În Chișinăul interbelic au mai funcționat încă trei săli de spectacole. Este vorba de sălile „Colosseum”, „Orfeum” și sala teatrului „Expres”.

Cercetând colecția de afișe observăm că, potrivit inscripțiilor de pe verso, o parte din afișele concertelor Orchestrei Simfonice din anii '30 sec. XX,

condusă de B. Miliutin (care în anii '40 ai sec. XX a fost și dirijor la Teatrul de Operă și Dramă), au fost imprimate pe formulare de acte de stare civilă (certificate de deces și autorizație de înmormântare), găsite de autoritățile sovietice în tipografiile din Chișinău, în primele luni de ocupație (1940)¹.

Deoarece majoritatea afișelor cercetate de noi se referă la perioada contemporană, perioada anilor 1941-2010 și reflectă îndeosebi activitatea teatrelor republicane, am încercat să le împărțim în trei categorii, după evoluția formei și conținutului. Excepție face un afiș din stofă datat cu anul 1897, care este și cel mai vechi din patrimoniul Muzeului Național de Arheologie și Istorie a Moldovei. De menționat că afișul din stofă face parte din „afișele teatrelor de casă”, care erau frecvente în Rusia. De regulă, erau spectacole de binefacere (benefisuri). Acestea au ajuns până la noi într-un număr foarte mic de exemplare. Spectacolele susținute în aceste teatre nu erau permanente, se jucau pentru un număr mic de spectatori și nu exista necesitatea de a anunța un număr mare de public. De obicei, erau confecționate manual, iar pentru ocazii mai speciale se comandau la tipografie. Acestea nu se agățau nicăieri, se împărțeau invitaților, ele mai degrabă îndeplineau funcția de program.

Afișul din stofă din patrimoniul MNAIM anunță turneul trupei de operetă a Teatrului Rus din Odesa în teatrul „V. Grosman”² din Chișinău. Acesta a fost ultimul spectacol cu participarea actorului M.O. Mihailov în opera „Cântărețul din Palermo”. Afișul este confecționat din stofă cu textul imprimat tipografic, în limba rusă, cu dimensiuni de 13,3×31,5 cm³. Aceste afișe din stofă aveau un inconvenient, cu timpul vopseaua imprimată se ștergea și se complica descifrarea textului.

¹ MNAIM, FB-23949-9.

² La mijlocul sec. XIX la Chișinău este cunoscut teatrul lui V. Grosman, care se afla între străzile Șmidtskaia (Mitropolit Varlaam) – Nicolaevskaia (Columna), Cupeceskaia (V. Alecsandri) – Mihailovskaia (M. Eminescu), casa cu numărul 121, edificiu cu două etaje. În interior, în centru se afla scena și parterul. Avea lojă, benuar, belleetaj și galerie. Acest teatru a găzduit la vremea aceea diverse trupe de actori. Teatrul mai dispunea și de auditorii unde se organizau seri de lectură și se țineau diverse lecții. Tot aici au fost prezentate și primele filme de animație din acea perioadă. În anii '90 ai sec. XIX, în urma unui incendiu, teatrul a fost deteriorat considerabil. La începutul sec. XX edificiul a fost cumpărat de comerciantul Eli Krips (deținea mai multe imobile în acest perimetru), care l-a reconstruit și a deschis în acest edificiu un șir de magazine. Mai târziu imobilul a fost transformat în casă de locuit.

³ Donația pictorului Valentin Lescov, 1994. MNAIM, FB-22517.

Prima categorie de afișe teatrale este reprezentată de o tipăritură pe hârtie subțire, într-o culoare sau două, de obicei fără nici o grafică spectaculoasă, având diferite dimensiuni. Aceste afișe se referă la spectacolele prezentate în anii '40-'60 ai sec. XX. Ele fiind lipite pe pereți pe stâlpi în apropierea teatrului, acolo unde urma să aibă loc spectacolul.

Cele mai multe afișe teatrale de acest gen, din patrimoniul MNAIM, provin din colecția actorului și regizorului Teatrului Dramatic Rus de Stat „A.P. Cehov” din Chișinău Vladimir Strelbițki (numele adevărat Svetkin), care a activat aici din anul 1940, când teatrul se transferă de la Tiraspol la Chișinău, până în anul 1969. Aici găsim și unul dintre cele mai vechi afișe ale Teatrului Dramatic Rus „A.P. Cehov”, datat cu anul 1941, când între 15 și 17 aprilie are loc premiera spectacolului „СЕНТИМЕНТАЛЬНЫЙ ВАЛЬС” („Vals sentimental) de O. Litovski, în regia lui V. Strelbițki, scenografia B. Nesvedov (pictor grafician și scenograf). Într-un chenar aparte se indică numele actorilor distribuiți în acest spectacol. Se mai indică prețul unui bilet și că copiii până la 14 ani nu se admit la spectacol. Afișul este semnat de pictorul V. Poleakov⁴.

Un număr mare de afișe cu referință la activitatea Teatrului de Operă și Dramă din Chișinău le găsim în colecția dirijorului Orchestrei Simfonice a Filarmonicii din Chișinău Boris Miliutin. Aceste afișe includ elemente standard: se indică denumirea spectacolului, regizorul, pictorul, compozitorul muzicii, pe alocuri distribuția rolurilor, locul și ora reprezentației, (parțial) tipografia unde a fost imprimat și tirajul. Acestea nu se deosebesc foarte mult de afișele teatrului dramatic. Ținem să menționăm afișul spectacolului de operă „Cio-Cio-San” de G. Puccini, montat la Teatrul Moldovenesc de Operă și Dramă în anul 1947. În rolul „Madam Butterfly” – Tamara Ceban (cântăreață de muzică populară)⁵. Tot aici găsim și afișul baletului „Барышня-Крестиянка” („Domnișoara țărăncă”) după A.S. Pușkin, libret de N. Volkova, include distribuția rolurilor, regizorul spectacolului. Afișului este semnat de pictorul A. Șubin și este datat cu anul 1948.

În această perioadă la Chișinău își desfășurau intens activitatea Teatrul Moldovenesc de Operă și Dramă și Teatrul Dramatic Rus „A.P. Cehov”.

În 1946 își începe activitatea Teatrul Dramatic Moldovenesc-Rus din Bălți. Menționăm aici afișul seratei de creație a actriței Sofia Skulberdina cu ocazia celor 40 de ani de activitate. Imagine și text imprimate la tipografia din Bălți (1965).

Afișele teatrale din anii '40-'60 ai sec. XX sunt semnate de pictori scenografi din prima generație: V. Poleakov, V. Sokolov, N. Alentiev ș.a. Din anul 1950 o activitate intensă desfășoară pictorii decoratori performanți C. Lodzeiski și A. Șubin. C. Lodzeiski este autor de decor și afișe la spectacolele montate pe scena Teatrului de Operă și Balet din Chișinău chiar de la începutul activității teatrului și până în anul 1978. Tot el este autorul afișelor pentru spectacolele: „Othello” și „Hamlet” de W. Shakespeare la Teatrul de Operă și Balet, semnează afișele de deschidere și închidere a stagiunilor teatrale. A. Șubin a fost autorul decorului a peste 140 de spectacole, de operă, dramă și comedii muzicale. A semnat afișe la aproape toate teatrele din Chișinău.

Afișele teatrale din anii '40-'60 ai sec. XX au fost imprimate la Combinatul Poligrafic din Chișinău de pe str. Gospitalnaia 32.

Al doilea model de afișe teatrale din colecția MNAIM, și cel mai răspândit, este cel tipărit în două-trei sau patru culori pe hârtie mai groasă, lucioasă sau mată de diferite dimensiuni (cel mai des 85×60 cm). Acest tip de afișe este frecvent în anii '70-'80 ai sec. XX. Ele includ un complex de informație care se modifică pe parcurs, în funcție de contextul teatral și social. Pe afișele de acest model, deopotrivă cu textul, tot mai frecvent apar imagini cu secvențe din spectacole. Afișul conține denumirea spectacolului, autorul piesei, se mai indica regizorul, scenograful și compozitorul muzicii. Mai rar întâlnim distribuția rolurilor, fiindcă acest lucru către anii '70 se indica în programul spectacolului. Afișele sunt însoțite uneori de autografele actorilor și regizorilor.

În această perioadă o activitate intensă desfășoară Teatrul Moldovenesc Academic Muzical Dramatic „A.S. Pușkin”. Dintre spectacolele de rezonanță ale acestui teatru de o valoare artistică incontestabilă sunt „Tata”, „Președintele”, „Pomul vieții”, „Abecedarul” – piese scrise de D. Matcovschi, în regia lui V. Apostol – care au jucat un rol remarcabil în mișcarea de renaștere națională. Afișele acestor spectacole au fost semnate de Ion Puiu – pictor scenograf, grafician, regizor și actor, dra-

⁴MNAIM, FB-24968-1.

⁵MNAIM, FB-23948-37.

maturg și poet. În această perioadă Semion Oda-
inic – artist plastic, recunoscut drept un adept al
estetismului, semnează afișele: „Sânzeana și Pe-
pelea” de V. Alecsandri, „Pe un picior de plai” de
I. Podoleanu, „Mult zgomot pentru nimic” de W.
Shakespeare⁶.

Teatrul Republican pentru copii și tineret „Lu-
ceafărul” prezintă o serie de spectacole montate
la începutul anilor ‘70 ai sec. XX de regizorul I.
Ungureanu, spectacole de rezonanță care au adus
glorie teatrului, parte din ele ulterior fiind inter-
zise. Este vorba de spectacolele „Minodora” de A.
Strâmbeanu, „Steaua fără nume” de M. Sebasti-
an, „Radu Ștefan întâiu și ultimul” de A. Busuioc.
MNAIM nu deține afișele acestor spectacole, dar
ele se păstrează în fondurile Bibliotecii Naționale.
Din informația pe care o deținem despre aceste
afișe aflăm că muzica a fost semnată de M. Dol-
gan, scenografia de N. Bodiș, iar regia îi aparține
lui I. Ungureanu. Afișele au textul color și au fost
imprintate la editura „Timpul”, într-un tiraj de
500 exemplare.

Răsfoind colecția, găsim afișele spectacolelor
montate la Teatrul Republican pentru copii și ti-
neret „Lucafărul”: „Păsările tinereții noastre” de
I. Druță, „Pe un picior de plai” de I. Podoleanu,
„Tragedia optimistă” de V. Vișnevski ș.a. În anii
‘80 ai sec. XX regizorul Ilie Todorov a realizat
„O noapte furtunoasă” de I.L. Caragiale, „Neis-
prăvitul” de D. Fonvizin, „Arvinte și Pepelea” de
V. Alexandri ș.a. Afișele acestor spectacole sunt
imprintate cu text color, fără imagine. Între anii
1971-1974 Ion Puiu este pictor-scenograf la „Lu-
ceafărul”, unde a semnat decorul și afișe pentru
o serie de spectacole. Iar în anii 1976-1977 la „Lu-
ceafărul” semnează o parte din afișe pictorul N.
Andronați.

Tot din acest tip fac parte și afișele care conțin re-
pertoriul stagiunilor teatrale. Acestea se referă la
teatrele republicane care își anunțau stagiunea și
spectacolele care urmau să fie prezentate. Acestea
sunt bogate în informație, imprintate cu text col-
or, dar fără imagine.

Către această perioadă se formează școli ale afi-
șului teatral în Moscova, Lituania, Letonia, se
creează stilul afișului de turneu, teatrele anga-
jează pictori pentru crearea afișului. Menționăm
aici afișele turneelor teatrelor străine, acestea se

deosebesc atât prin formă cât și prin conținut.
Sunt de dimensiuni mai mari, conțin imagini și
informații despre perioada de aflare în turneu, re-
pertoriul, locul desfășurării spectacolului, costul
unui bilet ș.a. Unele afișe sunt chiar originale prin
modul de amplasare a imaginilor, și în special
cele care includ fotografiile colectivului de creație
al teatrului cu autografele lor. Drept exemplu ser-
vește afișul Teatrului Academic Dramatic de Stat
din Rostov, care anunță un turneu la Chișinău în
anul 1982. Este un afiș color de format 85×60 cm
care conține imaginea edificiului teatrului și 57 de
fotografii, de dimensiuni mici 5×6 cm, ale acto-
rilor teatrului. Afișul a fost editat la Combinatul
Poligrafic „Vâmpel” din Moscova⁷.

În anul 1982 la Chișinău vine în turneu Tea-
trul Academic de Stat „V. Maiakovski” cu un șir
de spectacole, unde publicul chișinăuian a avut
ocazia de a se întâlni cu mari actori ai scenei din
URSS – V. Kostolevski, N. Gundareva ș.a. În co-
lecția muzeului se păstrează afișul spectacolului
„Bancrotul” de N. Ostrovski, prezentat pe scena
Teatrului de Operă și Balet în iulie 1982. Afișul
anunță denumirea spectacolului și distribuția
rolurilor. Text imprimat color în limba rusă, di-
mensiuni 70×101 cm, cu autograful actriței N.
Gundareva⁸.

La capitolul turnee se înscrie și afișul spectacu-
lui de operă „Traviata” de G. Verdi, în partitura
Violetei – Sidonia Goleakova – solistă a Teatrului
Național de Operă din Bratislava, Cehoslovacia.
Spectacolul a fost prezentat la 31 octombrie 1984
la Teatrul Academic de Stat de Operă și Balet din
Chișinău. Este un afiș fără imagine, cu text im-
primat color, la tipografia „Reclama” din Chișinău,
dimensiuni 60×100 cm, cu autograful actriței⁹.

Afișul concertului de operă al artistului URSS, so-
list al Teatrului Mare din Moscova, A. Ognivțev,
anunță un turneu la Chișinău în anul 1989. Este
un afiș imprimat color cu imaginea fotografică a
artistului și programul concertului, dimensiuni
72×108 cm, cu autograful¹⁰.

Cercetând afișele turneelor teatrelor străine din
această perioadă, constatăm că majoritatea abso-
lută aparțin trupelor de actori din URSS.

⁶MNAIM, FB-22531.

⁷MNAIM, FB-17906.

⁸MNAIM, FB-17905.

⁹MNAIM, FB-16928

¹⁰MNAIM, FB-16996.

Afișul de turneu al teatrelor republicane este mai modest, nu conține imagini și este de dimensiuni mai mici. În colecția muzeului acesta este într-un număr foarte mic. Menționăm afișele turneului Teatrului Moldovenesc Academic Muzical Dramatic „A.S. Pușkin”, în turneu la Teatrul Mic din Moscova în anul 1985, cu spectacolul „Doina” de I. Druță și cel din 1987 cu spectacolele „Abecedarul” semnate de D. Matcovschi, „Păsările tinereții noastre” de I. Druță și „D. Cantemir” de I. Gheorghiuță. Afișele includ informație despre durata turneului, repertoriul, locul și ora prezentării spectacolelor, dimensiuni 80×57 cm, în limba rusă, cu autograf. Afișele sunt semnate de pictorul Pavel Balan.¹¹

Din această categorie fac parte și afișele seratelor de creație cu ocazia jubileelor unor actori. Acestea se deosebesc după conținutul lor. Sunt de format mare, dimensiuni 70×100 cm, dar de o calitate modestă. Menționăm aici afișul seratei de creație a actorilor Chiril Știrbu și C. Constantinov de la Teatrul Moldovenesc Academic Muzical-Dramatic de Stat „A.S. Pușkin”. Afișele includ informație despre actor și imagini cu secvențe din spectacole, imprimate alb-negru, text în limba română cu grafie chirilică.

Prezintă interes și afișele festivalurilor unionale și republicane, cum ar fi Festivalul Unional „I. Druță și teatrul contemporan” (20-27 noiembrie 1988). Acest afiș este de format mare 70×100 cm, text imprimat color, cu secvențe din spectacole, conține repertoriul spectacolelor prezentate în cadrul festivalului și este editat în limbile română cu grafie chirilică și rusă. Afișul Festivalului Republican „Casa Mare” - 1989, indică scopul manifestării, programul și locul desfășurării, fără imagine, text color imprimat în două culori, cu autografele participanților, în limba rusă¹².

Dincolo de genurile clasice de spectacole care au fost mai atent monitorizate și implicit cenzurate, afișele spectacolelor pentru copii s-au bucurat de mai multă libertate. Afișele sunt colorate și foarte expresive. Pictorii teatrului de păpuși activau într-o dependență sesizabilă față de experiența teatrului dramatic. Majoritatea afișelor spectacolelor montate la Teatrul Republican pentru copii „Licurici” din perioada de referință au fost făcute de Vladimir și Galina Cantor. Menționăm afișe-

le spectacolelor „Dănilă Prepeleac” de I. Creangă (1985), „Punguța cu doi bani” de I. Creangă, dramatizarea lui Gh. Urschi „Doi meșteri” (1987) ș.a.¹³

Majoritatea afișelor teatrale din această perioadă au fost imprimate la tipografia „Reclama”, care era specializată în tipărirea pliantelor programelor și afișelor teatrale. La tipografiile editurii CC al PCM și „Timpul” se editau afișele turneelor în afara republicii și cele ale seratelor de creație a actorilor. Afișele festivalului „Casa mare” au fost imprimate la tipografia din Leova.

Și, în cele din urmă, al treilea tip de afișe este cel care conține imagini fotografice ale actorilor și secvențe din spectacole. Afișe care îmbină imaginea cu textul, dar și cele care nu conțin nici un fel de informație, fiind de diferite dimensiuni. Acest tip de afișe este caracteristic perioadei 1990-2010. Aici pot fi încadrate afișele spectacolelor prezentate la Teatrul Național „Mihai Eminescu”, în stagiunea 1996-1997, „Apus de soare” de Barbu Ștefănescu Delavrancea, versiune scenică: Nicoleta Toia, „Cumetrele” – comedie de Michel Tremblay, decor și afiș de P. Balan ș.a. Aceste afișe sunt foarte bine făcute, cu imagine și text imprimat color de dimensiuni mari, care pot fi observate de departe și nu te lasă să treci indiferent pe lângă ele¹⁴.

Tot aici pot fi încadrate și afișele mai luxoase care erau destinate pentru cele mai prestigioase premiere și omagieri. Ele sunt emise într-un număr redus de exemplare, fiind imprimate pe hârtie mai groasă, cu dimensiuni de 70×100 cm. Menționăm aici afișele cu profiluri de artiști, care au adus elemente de originalitate în afișul teatral din Republica Moldova. În special afișul cu imaginea fotografică a primadonei Operei Naționale, Maria Bieșu, care poate fi încadrat la categoria posterelor. De asemenea, afișele cântăreților de operă: Mihail Munteanu, Tamara Alioșina și cel al balerinei Olga Gurievskaja. De o calitate ireproșabilă sunt afișele cu referință la Festivalul Mondial al Vedetelor de Operă și Balet „Invită Maria Bieșu”. Imagine și text color, cu dimensiuni de 57×114 cm, imprimate la tipografia „Universitas”. Aceste afișe sunt semnate de pictorul V. Pogolșa¹⁵.

¹¹ MNAIM, FB-17896.

¹² MNAIM, FA-6613 (1-5).

¹³ MNAIM, FB-23316.

¹⁴ MNAIM, FB-23316.

¹⁵ MNAIM, FB-22072-1.

De menționat că în această perioadă își începe activitatea Teatrul Municipal „Satiricus I.L. Caragiale”. Afișele din colecția muzeului se referă la spectacolele montate în anii 1993-1997: „Unde mergem, domnilor”, „Moțoc” după G. Ureche, „Ce e viața omului” de Arkadi Arkanov, „Triunghiul păcatului” de T. Mușatescu, „Ciuleandra” de L. Rebreanu ș.a. Afișele cu text și imagine sunt imprimate color, în limba română, dimensiuni 87×59 cm. Sunt interesante afișele spectacolelor montate la Teatrul „Eugene Ionesco”, foarte colorate și totodată bogate în informație, sunt într-un fel originale. Numim aici: „Iosif și amanta sa” de Val. Butnaru, „Regele moare” și „Cântăreața cheală” de E. Ionescu, „Așteptându-l pe Godot” de S. Beckett, spectacole montate de P. Vutcarău. Text și imagine imprimat color, în limba română, dimensiuni 97×57¹⁶.

Afișele Teatrului Republican de păpuși „Licurici” din anii ‘90 ai sec. XX nu se deosebesc prea mult de cele din anii ‘80 ai sec. XX. Spectacolele montate în această perioadă – „Pinocchio” de Carlo Goldoni, „Povestea lui Petrișor” și „Drum deschis”, basm-muzical de P. Cărare, „Guliver în țara păpușilor” ș.a. sunt foarte expresive, cu imagine și text imprimat color. O parte din afișe nu conțin informație despre autorul afișului, nici despre tipografia unde au fost imprimate.

Atrage atenția un afiș care se deosebește prin originalitatea lui. Este vorba de afișul spectacolului „Teatrul ca viață” al actriței Ofelia Strahl (Israel), care întreprinde un turneu la Chișinău și Bălți în anul 1994. Denumirea spectacolului este imprimată, iar textul scris de mână cu cerneală de culoare neagră. Afișul indică data și locul desfășurării reprezentației, de dimensiuni mici (o foaie A-4), text în limbile română și idiș, cu autograful actriței¹⁷.

Cercetând colecția am observat că afișele teatrelor provinciale sunt reprezentate într-un număr foarte mic. Acestea se referă la turneul Teatrului Dramatic Moldovenesc-Rus din Bălți la Chișinău în anul 1971. Tot aici menționăm și afișul Teatrului popular din Râbnita la spectacolul „Flori de câmp” de C. Condrea în regia lui M. Șorin, datat cu anul 1961. Afișul este fără imagine, text imprimat color la tipografia din Soroca într-un tiraj de 500 exemplare. La acest capitol

se încadrează și afișul Teatrului popular bulgar din Taraclia „Смешен Петък” la spectacolul „Мързеливата булка”. Imagine și text imprimate color pe hârtie subțire, nu este datat (în limba bulgară).

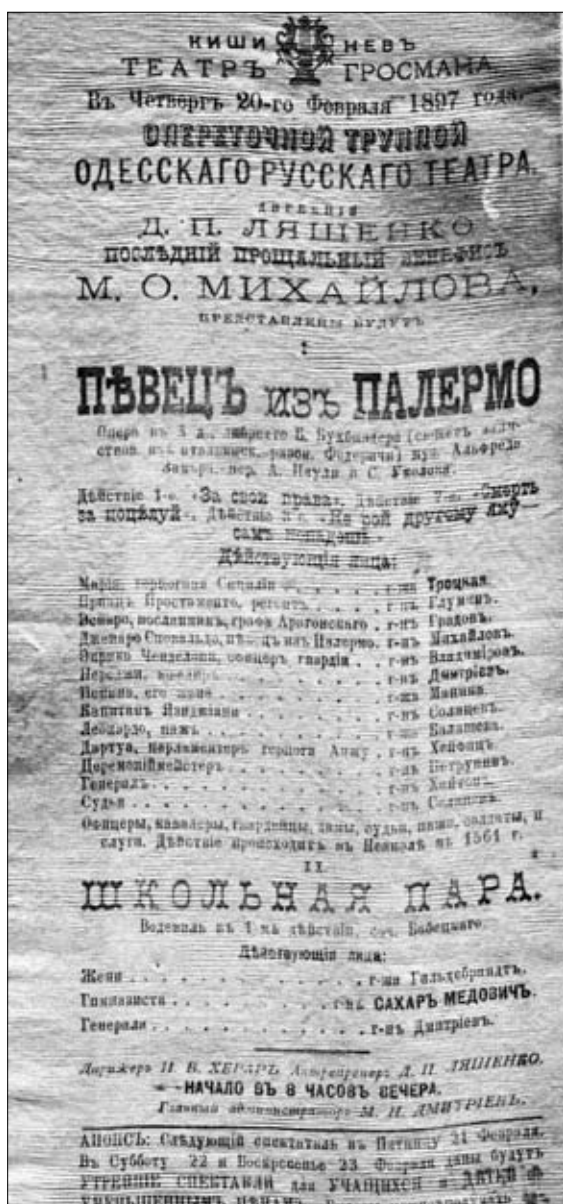
Colecția de afișe din patrimoniul MNAIM include două afișe care nu se referă la activitatea teatrelor din țară. Primul este afișul seratei organizată de Comitetul doamnelor din Altai, în ajutorul răniților de război, în Clubul din Barnaul. Cu această ocazie a fost invitată o trupă de balet pentru a prezenta un program. Biletele erau vândute cu 3 rub. 50 cop. Afișul este alb-negru, fără imagine. În partea de sus are semnul „Crucea Roșie”, și este tipărit la tipografia din Altai, datat cu anul 1915. A fost donat de actorul și regizorul V. Strelbițki. Cel de-al doilea este un afiș al Teatrului de Stat de Operă și Balet din Dnepropetrovsk, Ucraina, care se referă la turneul din anii 1929-1930. Pe afiș sunt imprimate imagini fotografice ale actorilor teatrului (50 de actori), emblema teatrului, itinerarul și repertoriul. Acest teatru nu a susținut spectacole în Basarabia. A intrat în patrimoniul MNAIM în anul 1985, fiind transmis de Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală a Moldovei.

Ca urmare a cercetării s-a constatat că majoritatea afișelor teatrale din colecția de patrimoniul a MNAIM se referă la perioada contemporană 1941-2010 și reflectă îndeosebi activitatea teatrelor republicane, pe când teatrele din provincie sunt reprezentate în colecție într-un număr foarte mic de afișe. Totodată, s-a constatat lipsa totală a afișelor din anii 1918-19140, deși se cunoaște că în Basarabia interbelică au existat activități teatrale.

În funcție de evoluția formei și conținutului, acestea au fost împărțite în trei categorii. Afișele din prima categorie includ elemente standard: se indică teatrul, denumirea spectacolului, regizorul, pictorul, compozitorul muzicii, pe alocuri și distribuția rolurilor, locul și ora reprezentației, (parțial) tipografia unde a fost imprimat și tirajul. Al doilea tip de afișe include un complex de informație care se modifică pe parcurs, conform contextului teatral și social. Pe afișele de acest model, deopotrivă cu textul, tot mai frecvent apar imagini cu secvențe din spectacole. Al treilea tip de afișe teatrale îl formează cele care îmbină ima-

¹⁶ MNAIM, FB-23316.

¹⁷ MNAIM, FB-22524.

1. Afiș. Opera „Cântărețul din Palermo”, libret de B. Buhbinder. Turneul trupei de operetă a Teatrului Rus din Odesa la Teatrul „V. Grosman” din Chișinău, 1897.

2. Afiș. Spectacolul „Valsul sentimental” de O. Litovski, Teatrul Dramatic Rus din Chișinău, 1941.

3. Afiș. Opera „Cio-Cio-San” de G. Puccini, Teatrul Moldovenesc de Operă și Dramă, 1947.

3. Afiș. Opera „Cio-Cio-San” de G. Puccini, Teatrul Moldovenesc de Operă și Dramă, 1947.

5. Afiş. Spectacolul „Doina” de I. Druță, turneul Teatrului Moldovenesc Academic Muzical-Dramatic de Stat „A.S. Pușkin, la Teatrul Mic din Moscova, 1985.

6. Afiş. Festivalul Unional „Ion Druță și teatrul contemporan”, Chișinău, 1988.

7. Afiş. Spectacolul „Dănilă Prepeleac” de I. Creangă. Teatrul Republican „Licurici”, 1985.

8. Afiş. Spectacolul „Povestea lui Petrișor” de P. Cărare și Gh. Urschi. Teatrul Republican „Licurici”, anii '90 sec. XX

9. Afiș. Repertoriul Teatrului Dramatic din Tambov „A.V. Lunacearski”, în turneu la Chișinău, 1982.

10. Afiș. Spectacolul „Cântăreata cheală” de E. Ionescu. Teatrul „Eugen Ionescu”, anii '90 sec. XX.

11. Afiș. Spectacolul „Cea mai plăcută dupăamiază a anului” de John Guare. Teatrul „E. Ionescu”, anii '90 sec. XX.

12. Afiș. Spectacolul „Cumetrele” de Michel Tremblay. Teatrul Național „M. Eminescu”, anii '90 sec. XX.

13. Afiș. Spectacolul „Ce e viața omului” de A. Arkanov. Teatrul „Satiricus I.L. Caragiale”, anii ‘90 sec. XX.

14. Afiș. Opera „Cio-Cio-San” de G. Puccini. Teatrul de Operă și Balet, anii ‘90 sec. XX.

15. Afiș. Spectacolul „Flori de câmp” de C. Condea. Teatrul popular din Râbnița, 1961.

16. Afiș. Spectacolul „Мързеливата булка” („Nora Ieneșă”). Teatrul popular „Смешен Петък” din Taraclia, (nedatat).

Bibliografie

Dănilă 1995: A. Dănilă, *Opera Basarabeană* (Chișinău 1995).

Mihail, Mihail 1993: P. Mihail, Z. Mihail, *Acte în limba română tipărite în Basarabia, I (1812-1830)* (București 1993).

Playbills from the collection of the National Museum of Archaeology and History of Moldova

Abstract

This paper is the result of a research of the collection of playbills from the National Museum of Archaeology and History of Moldova. The majority of playbills refers to the modern period (1941-2910) and reflects mainly the activity of national theaters, while playbills of provincial theaters are in a very small number (a few copies). It was found the total lack of playbills of 1918-1940, although it is known that in the interwar period in Bessarabia there were theaters. Depending on the form and content, the playbills were distributed by us in three categories. Playbills of the first category include the standard elements: name of the theatre, name of the play, director, producer, and composer, at times even distribution of roles, date and place of performance, the address of printing house. The second category of playbills includes complex information: together with the names of the author and the actors there are images of scenes from the performance. The third category of playbills combines the elements of the first and second categories: some of them include scenes from the performance, the others – only the names of the actors and authors. The same category includes playbills with images of main actors and famous authors.

List of Illustrations:

1. Playbill. The opera "A Singer from Palermo", libretto by B. Buchbinder. Tour of the operetta troupe of the Odessa Russian Theatre at the B. Grossman's Theatre in Chișinău, 1897.
2. Playbill. The play "Sentimental Waltz" by O. Litovsky. The Chișinău Russian Drama Theatre, 1941.
3. Playbill. The opera "Madame Butterfly" by G. Puccini. The Moldavian Opera and Drama Theatre, 1947.
4. Playbill. The play "Much Ado About Nothing" by W. Shakespeare. The Moldavian State Academic Music and Drama Theatre named after A. S. Pushkin, 1983.
5. Playbill. The opera "La Traviata" by G. Verdi. Tour of the soloist of the National Opera of Slovakia (Bratislava) Sidonia Goleakova in Chișinău, 1984.
6. Playbill. The play "Doina" by I. Druță. Tour of the Moldavian State Academic Music and Drama Theatre named after A. S. Pushkin at the Maly Theatre in Moscow, 1985.
7. Poster. The All-Union Festival "Ion Druta and Contemporary Theater", Chișinău, 1988.
8. Playbill. The performance "Danila Prepeleac" by I. Creangă. The "Licurici" Republican Theatre, 1985.
9. Playbill. The performance "The Story of Petrișor" by P. Cărare și Gh. Urschi. The "Licurici" Republican Theatre, 1990s.
10. Playbill. The repertoire of the Tambov Dramatic Theater named after A. Lunacharsky on tour in Chișinău, 1982.
10. Playbill. The play "The Bald Soprano" by E. Ionesco. The "Eugene Ionesco" Theatre, 1990s.
11. Playbill. The play "The Loveliest Afternoon Of the Year" by John Guare. The "Eugene Ionesco" Theatre, 1990s.
12. Playbill. The play "The Sisters-in-Law" by Michel Tremblay. The "M. Eminescu" National Theater, 1990s.
13. Playbill. The performance "What is human life" by A. Arkanov. The "Satiricus I.L. Caragiale" Theatre, 1990s.
14. Playbill. The opera "Madame Butterfly" by G. Puccini. The Opera and Ballet Theatre, 1990s.
15. Playbill. The performance "Field Flowers" by C. Condrea. The Rybnitsa People's Theater, 1961.
16. Playbill. The performance "The Lazy Daughter-in-Law". The Taraclia People's Theatre, (undated).

Театральные афиши из коллекции Национального музея археологии и истории Молдовы

Резюме

Статья является результатом исследования коллекции театральных афиш из фондов Национального музея археологии и истории Молдовы. В результате исследования обнаружилось, что большинство театральных афиш относится к современному периоду (1941-2910 гг.) и отражает в основном деятельность республиканских театров, в то время как афиши провинциальных театров представлены в очень малом количестве (всего несколько экземпляров). В коллекции полностью отсутствуют афиши 1918-1940 годов,

хотя известно, что в межвоенный период в Бессарабии действовали театры. В зависимости от формы и содержания театральные афиши были нами распределены на три категории. Афиши первой категории включают в себя стандартные элементы: название спектакля, имена актеров, режиссера, постановщика, композитора, дату и место проведения спектакля, тираж и адрес типографии. Вторая категория театральных афиш несет комплексную информацию: наряду с указанием автора и имен актеров, как правило, дается изображение сцены из спектакля. Третья категория афиш объединяет в себе элементы первой и второй категории: часть афиш включает только сцены из спектакля, другая часть – только имена актеров и авторов. В эту же категорию входят афиши с изображением главных исполнителей или известных авторов.

Список иллюстраций:

1. Афиша. Опера «Певец из Палермо», либретто Б. Бухбиндера. Гастроли труппы оперетты Одесского русского театра в Театре В. Гроссмана в Кишиневе, 1897 г.
2. Афиша. Спектакль «Сентиментальный вальс» О. Литовского. Кишиневский русский драматический театр, 1941 г.
3. Афиша. Опера «Чио-Чио-сан» Дж. Пуччини. Молдавский оперно-драматический театр, 1947 г.
3. Афиша. Спектакль «Много шума из ничего» по пьесе В. Шекспира. Молдавский государственный академический музыкально-драматический театр им. А.С. Пушкина, 1983 г.
4. Афиша. Опера «Травиата» Дж. Верди. Гастроли солистки Национального оперного театра Словакии (г. Братислава) Сидонии Голяковой в Кишиневе, 1984 г.
5. Афиша. Спектакль «Дойна» по пьесе И. Друцэ. Гастроли Молдавского государственного академического музыкально-драматического театра им. А.С. Пушкина в Малом театре в Москве, 1985 г.
6. Афиша. Всесоюзный фестиваль «Ион Друцэ и современный театр», Кишинев, 1988 г.
7. Афиша. Спектакль «Данилэ Препеляк» по сказке И. Крянгэ. Республиканский театр «Ликурич», 1985 г.
8. Афиша. Спектакль «Сказка Петришора» П. Кэрае и Г. Урски. Республиканский театр «Ликурич», 90-е гг. XX в.
9. Афиша. Репертуар Тамбовского драматического театра им. А.В. Луначарского на гастролях в Кишиневе, 1982 г.
10. Афиша. Спектакль «Лысая певичка» по пьесе Э. Ионеску. Театр им. Эуджена Ионеску, 90-е гг. XX в.
11. Афиша. Спектакль «Самая прекрасная вторая половина года» Джона Гуара. Театр им. Эуджена Ионеску, 90-е гг. XX в.
12. Афиша. Спектакль «Невестки» Мишеля Трамбле. Национальный театр им. М. Эминеску, 90-е гг. XX в.
13. Афиша. Спектакль «Что такое человеческая жизнь» по А. Арканову. Театр «Сатирикус И.Л. Караджале», 90-е гг. XX в.
14. Афиша. Опера «Чио-Чио-сан» Дж. Пуччини. Театр оперы и балета, 90-е гг. XX в.
15. Афиша. Спектакль «Полевые цветы» К. Кондри. Рыбницкий народный театр, 1961 г.
16. Афиша. Спектакль «Мързеливата булка» («Ленивая невестка»). Тараклийский народный театр «Смешен Петък», (без даты).

25.01.2012

Vera Stăvilă, Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, str. 31 August, 121-A, MD-2012 Chișinău, Republica Moldova